

LUTY 2026

Raport z granicy polsko-białoruskiej

Obecnie mieszkam w Białorusi. Moje życie jest zagrożone: nauka, czynsz, jedzenie. Nie pracuję; sytuacja jest tak trudna, że jestem zdesperowany. Trudno mi przetrwać w tym kraju. Nie stać mnie nawet na dwa posiłki dziennie. Nie wiem, dlaczego przyjechałem do Białorusi po tym, jak opuściłem Afrykę z powodu wojny. Przyjechałem tu z nadzieją na lepsze życie, a znowu jestem w podobnej sytuacji i cierpię. Zamiast wracać do Afryki, czekam, aż sytuacja w moim kraju nieco się ustabilizuje, zanim tam wrócę.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Wybrzeża Kości Słoniowej

W lutym odnotowałyśmy zgłoszenia od 28 osób. Sześć spośród nich przebywało na terenie Polski. O dwóch wiemy z relacji świadka, który w okolicach jednej z podlaskich miejscowości zauważył ciężarówkę straży granicznej, pojazd powszechnie wykorzystywany podczas pushbacków. Obok pojazdu znajdowały się dwie schwytane przez funkcjonariuszy osoby. Pozostałe cztery osoby prosiły o wsparcie rzeczowe w okolicach przejścia granicznego Terespol. Jednak zanim udało się do nich dotrzeć z grupą urwał się kontakt. Powodem mogło być zarówno rozładowanie telefonu, jak i zatrzymanie przez służby.

Podobnie jak w styczniu, większość zgłoszeń pochodziła od osób, które utknęły, często na wiele miesięcy, w Białorusi. Były wśród nich co najmniej trzy kobiety, w tym jedna ciężarna i jedna podróżująca z dzieckiem. W zebranych relacjach powtarzają się informacje o problemach związanych z zaspokajaniem podstawowych potrzeb, takich jak jedzenie i zakwaterowanie. Szczególnie kosztowny i skomplikowany jest dostęp do opieki medycznej.

Piszę do Państwa w głębokim strachu, bólu i desperacji. Obecnie mieszkam w Białorusi i czuję się całkowicie bezradny. Cierpię z powodu poważnej i pogarszającej się choroby oczu. Z każdym dniem mój wzrok staje się coraz bardziej zamglony i bolesny. Są chwile, kiedy z trudem widzę wyraźnie i przeraża mnie to. Myśl o trwałej utracie wzroku napełnia mnie strachem i niepokojem. Nie mogę normalnie pracować, nie mogę normalnie żyć i nawet proste codzienne czynności stały się dla mnie przytłaczającym wyzwaniem. Czuję się uwięziony w sytuacji, w której nie mam dostępu do wsparcia medycznego, którego pilnie potrzebuję. [...] Jestem sam w tej walce, a mój stan stale się pogarsza. Ból jest nie tylko fizyczny – jest również emocjonalny i psychiczny. Każdego dnia boję się, że jutro mój wzrok może się pogorszyć. Opieka zdrowotna jest podstawowym prawem człowieka, a mimo to nie jestem w stanie zapewnić sobie nawet najbardziej niezbędnego leczenia.

Fragment rozmowy z mężczyzną,
kraj pochodzenia nieznany

Jestem obywatelem Demokratycznej Republiki Konga i obawiam się o swoje życie i bezpieczeństwo, jeśli zostanę zmuszony do powrotu do mojego kraju. [...] Jestem sam i znajduję się w trudnej sytuacji. Pilnie potrzebuję wsparcia prawnego oraz wskazówek, jak postępować w sposób bezpieczny i zgodny z prawem.

Fragment rozmowy z mężczyzną z DRK

Pochodzę z Sudanu, teraz jestem w Mińsku. Uciekłem przed wojną i w Białorusi nie mam nikogo kogo znam, nie mam też gdzie mieszkać, ponieważ w Mińsku jest bardzo zimno. Nie mam pieniędzy na jedzenie. Mam nadzieję, że mi pomożecie, proszę. Cała moja rodzina zginęła – nie mam nikogo poza żoną i dziećmi. [...] Moja matka i siostry zginęły na wojnie, nie mam nikogo, kogo mógłbym poprosić o pomoc, [poza] wami.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Sudanu

Dwie osoby zdecydowały się opowiedzieć o doświadczonych pushbackach. Jedną z nich była pochodząca z Gwinei kobieta. Polska straż graniczna wyrzuciła ją na wschodnią stronę zapory granicznej w pierwszych dniach lutego, kiedy średnia temperatura dobową w Białowieży wahała się między -17°C a -20°C¹.

Cierpię na chorobę, która powoduje, że czuję się bardzo zmęczona. Minęły już dwa tygodnie, odkąd byłam na polskiej granicy, prosząc o pomoc, ale polscy strażnicy graniczni zawrócili mnie.

Fragment rozmowy z kobietą z Gwinei

Z danych Straży Granicznej udostępnionych w trybie dostępu do informacji publicznej wynika, że w lutym funkcjonariusze dopuścili się 18 pushbacków.

Pochodzę z Erytrei. Przekroczyłem granicę z Etiopią, gdy miałem 10 lat i spędziłem w Etiopii pięć lat. Kupiłem etiopski paszport i rozpocząłem procedurę wyjazdu do Białorusi, a potem... [...] Jednak polska policja raniła mnie w nogę i teraz [nie] mogę chodzić na długich dystansach. Proszę pamiętać, że jestem w trudnej sytuacji i odczuwam ból [...] Próbowałem przekroczyć granicę ze znajomymi i skoczyliśmy [z płotu] do Polski, oni pobiegli, ale ja nie mogłem, bo mam nadwagę. Przebiegłem prawie 500 m, po czym polska armia zaczęła do mnie strzelać i złamałem nogę. Nie mogę już więcej chodzić.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Erytrei

Trzy osoby zgłosiły przemoc ze strony służb białoruskich. Byli to ci sami mężczyźni, których obawy przed zatrzymaniem i przerzuceniem na granicę rosyjską cytowałyśmy w styczniowym raporcie. Mówili wtedy: *Jeśli sąsiedzi na nas doniosą służby bezpieczeństwa przyjdą i wywiozą nas na rosyjską granicę.* Dokładnie to wydarzyło się miesiąc później.

¹ Dane z [bazy danych Systemu Hydrologii IMGW-PIB](#).

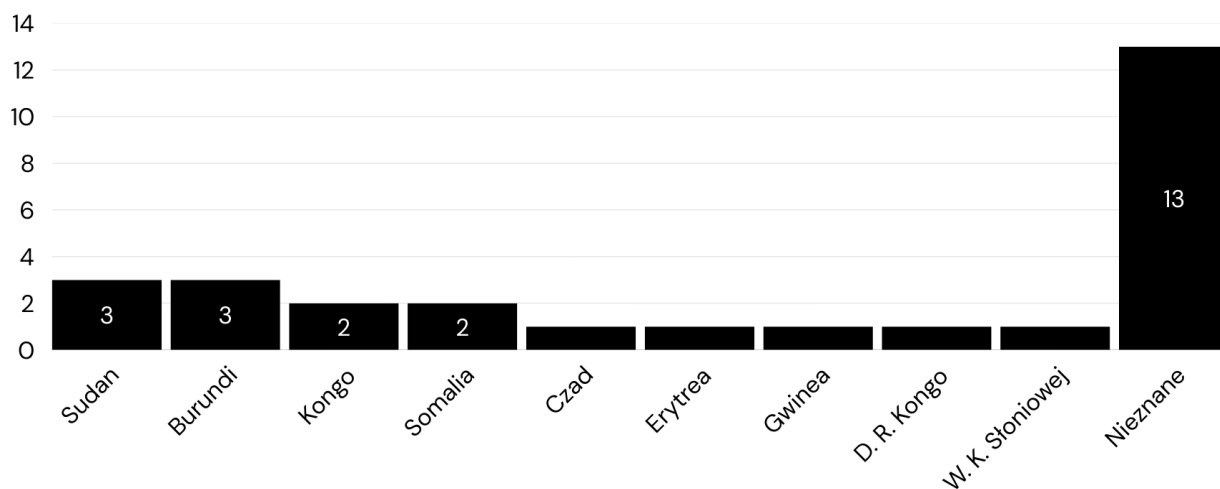
Kilka dni temu policja przysłała do naszego domu, aresztowała nas i wsadziła do więzienia na pięć dni. Potem zabrali nas samochodem i zostawili w lesie, około kilometra od rosyjskiej granicy, gdzie temperatura wynosiła -19 stopni Celsjusza. Kiedy zapukali do drzwi mieszkania, nie otworzyliśmy. Jeden z naszych przyjaciół próbował uciec z trzeciego piętra, ale spadł i teraz leży w szpitalu ze złamaniami. Potem wyłamali drzwi do mieszkania i weszli. W lasach przy granicy z Rosją mierzyliśmy się ze śmiercią. Chcemy czegoś wymiernego, co uratuje nam życie. Prosimy o pomoc; nasze życie jest zagrożone w każdych okolicznościach. Jesteśmy w bardzo trudnej sytuacji; nie możemy iść do przodu ani zawrócić. Urząd imigracyjny powiedział nam, że następnym razem, jeśli wrócimy do Białorusi i zostaniemy aresztowani, zabiorą nas na granicę z Ukrainą. Ryzykujemy życie, by żyć w spokoju. Przemierzamy lasy przez wiele kilometrów i wkraczamy na terytorium Polski. Wojsko traktuje nas z ogromną wrogością, jakbyśmy byli kryminalistami. Biją nas brutalnie i bezlitośnie, a potem zabierają do najgorszych miejsc w Białorusi, gdzie stacjonują najbardziej brutalne oddziały białoruskiej armii. Nawet jeśli masz obrażenia i rany, oni nie mają litości. Poddają cię wszelkiego rodzaju torturom.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Czadu

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA LUTY 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	19	28	2 (1)	3 (1)
w tym w Polsce	2	6	0 (0)	0 (0)
w tym w szpitalu	nd	0	0 (0)	0 (0)
w tym w Białorusi	16	21	2 (1)	3 (1)
w tym w muharramie	0	0	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii dzieci (na podstawie wieku) i kobiety (na podstawie płci).

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w lutym 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE W LUTYM 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie²	1	1	0 (0)	0 (0)
pomoc rzeczowa	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc prawna	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc medyczna³	1	1	0 (0)	0 (0)
pierwsza pomoc	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	nd	0	0 (0)	0 (0)
pomoc psychologiczna	0	0	0 (0)	0 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			0	
Liczba udanych interwencji terenowych			0	

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

² Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

³ W ramach pomocy medycznej przeprowadzono 1 telekonsultację.

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE W LUTYM 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	3	4	0 (0)	1 (0)
w tym ze szpitali	nd	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	1	1	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	2	3	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	1	1	0 (0)	1 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyłkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المنطقة المحرمة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów

do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich. które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrótce do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej⁴. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciał i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Przykładowo zimą zgłaszane

⁴ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamarzniętego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywozek może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanych (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	- małoletni - małoletni bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	- ciąża - choroba lub choroba przewlekła - niepełnosprawność - uraz

Przesłanki sytuacyjne*	- osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi
-------------------------------	--

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę: Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie: <https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>